

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ

ΑΝΑΡΤΗΤΕΑ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ

ΕΚΘΕΣΗ ΕΠΙ ΤΟΥ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΥ

«Εθνικός Κλιματικός Νόμος - Μετάβαση στην κλιματική ουδετερότητα και προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή»

I. Γενικές παρατηρήσεις

Το υπό συζήτηση και ψήφιση νομοσχέδιο αφορά τη θέσπιση νομοθετικού πλαισίου για την προσαρμογή της χώρας μας στην κλιματική αλλαγή. Όπως διαμορφώθηκε κατά την επεξεργασία του από τη Διαρκή Επιτροπή Παραγωγής και Εμπορίου και την Ειδική Μόνιμη Επιτροπή Προστασίας Περιβάλλοντος, διαρθρώνεται σε επτά (7) Κεφάλαια (Α΄ - Ζ΄) και αποτελείται από τριάντα επτά (37) άρθρα.

A. Κατά την Αιτιολογική Έκθεση, που περιλαμβάνεται στην Ανάλυση Συνεπειών Ρύθμισης (σελ. 45), «[μ]ε το προτεινόμενο σχέδιο νόμου θεσπίζεται πλαίσιο για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή και τον σταδιακό μετριασμό των ανθρωπογενών εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, για την επίτευξη κλιματικής ουδετερότητας, έως το 2050, προκειμένου να περιοριστεί η αύξηση της θερμοκρασίας, κατά ένα κόμμα πέντε βαθμούς κελσίου (1,5°C), πάνω από τα προβιομηχανικά επίπεδα, σε εφαρμογή της Συμφωνίας των Παρισίων, η οποία κυρώθηκε με τον ν. 4426/2016 (Α΄ 187) και του στόχου κλιματικής ουδετερότητας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.), ως το 2050, του Κανονισμού (ΕΕ) 2021/1119 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Ιουνίου 2021 «για τη θέσπιση πλαισίου με στόχο την επίτευξη κλιματικής ουδετερότητας και για την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΚ) αριθ. 401/2009 και (ΕΕ) 2018/1999» (L 243). Για την επίτευξη του ανωτέρω στόχου προβλέπονται οι ενδιάμεσοι στόχοι μετριασμού των εκπομπών

2

αερίων του θερμοκηπίου για το 2030 και το 2040, σύστημα παρακολούθησης, αξιολόγησης και επαναρρύθμισης, μέσω του μηχανισμού κατάρτισης προϋπολογισμών άνθρακα για τους βασικούς τομείς της οικονομίας, δείκτες παρακολούθησης της σχετικής προόδου, διαδικασίες αξιολόγησης της προόδου, αναπροσαρμογής των στόχων και λήψης πρόσθετων μέτρων και οι βασικοί άξονες πολιτικής οι οποίοι λαμβάνονται υπόψιν και δύνανται να εξειδικεύονται στο Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα (ΕΣΕΚ)».

Β. Οι έντονες επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής γίνονται πλέον ιδιαίτερα αισθητές, επηρεάζοντας, λόγω την αύξησης της θερμοκρασίας, των ακραίων καιρικών φαινομένων και της ανόδου της στάθμης των θαλασσών, το περιβάλλον, την οικονομία και την ποιότητα ζωής των ανθρώπων. Αν και η ανάγκη της διεθνούς συνεργασίας για την προστασία του περιβάλλοντος είχε εκφραστεί ήδη από τη Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Ανθρώπινο Περιβάλλον (Στοκχόλμη, 5-16 Ιουνίου 1972), το φαινόμενο της κλιματικής αλλαγής απασχόλησε εντονότερα τη Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη (3-14 Ιουνίου 1992) στο Ρίο ντε Τζανέιρο, στο πλαίσιο της οποίας υπεγράφη η Σύμβαση-Πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για την Κλιματική Αλλαγή (United Nations Framework Convention on Climate Change - UNFCCC), με στόχο τη σταθεροποίηση των συγκεντρώσεων αερίων του θερμοκηπίου στη γήινη ατμόσφαιρα. Η Σύμβαση έθεσε ένα αρχικό πλαίσιο για τη διαχείριση της κλιματικής αλλαγής, προσδιορίζοντας παράλληλα τις γενικές αρχές και τη διαδικασία για την εξειδίκευσή του στο μέλλον, κατά τις τακτικές συνόδους των συμβαλλομένων σε αυτή μερών. Αυτό συνέβη για πρώτη φορά κατά την τρίτη σύνοδο, με το Πρωτόκολλο του Κιότο, που υπεγράφη την 11η Δεκεμβρίου 1997. Τα υπογράφοντα το Πρωτόκολλο κράτη δεσμεύθηκαν να ελαττώσουν τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου κατά την περίοδο 2008-2012, κατά ένα συγκεκριμένο ποσοστό σε σχέση με τις εκπομπές του έτους 1990 (ή, για ορισμένα αέρια, του έτους 1995). Το ποσοστό αυτό δεν είναι το ίδιο για όλα τα συμβαλλόμενα μέρη, επειδή το Πρωτόκολλο του Κιότο, στο πρότυπο της UNFCCC, αποδέχεται την αρχή των κοινών, αλλά διαφοροποιημένων ευθυνών των κρατών (αναγνωρίζει, δηλαδή, ότι κάποια κράτη, τα λεγόμενα «ανεπτυγμένα», ευθύνονται σε μεγαλύτερο, και κάποια άλλα, τα λεγόμενα «αναπτυσσόμενα», σε μικρότερο βαθμό για τις υψηλές εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου στην ατμόσφαιρα), και λαμβάνει υπόψη τις προτεραιότητές τους, εθνικές και περιφερειακές, τους στόχους τους και τις επικρατούσες στο εσωτερικό τους συνθήκες. Το Πρωτόκολλο του Κιότο, η ισχύς του οποίου είχε παραταθεί έως το 2020, αντικαταστάθηκε από τη Συμφωνία των Παρισίων, η οποία επετεύχθη κατά την εικοστή πρώτη σύνοδο των συμβαλλομένων στην UNFCCC μερών, τον

Δεκέμβριο του 2015, στο Παρίσι (<http://unfccc.int/resource/docs/2015/cop21/eng/I09.pdf>). Βασικός στόχος της Συμφωνίας των Παρισίων είναι η διατήρηση της αύξησης της μέσης θερμοκρασίας του πλανήτη κάτω από τους 2 °C σε σχέση με τα προβιομηχανικά επίπεδα, και η συνέχιση των προ-σπαθειών για τον περιορισμό της αύξησης της θερμοκρασίας σε 1,5 °C σε σχέση με τα προβιομηχανικά επίπεδα, δεδομένου ότι η επίτευξη του στόχου αυτού θα μειώσει σημαντικά τους κινδύνους και τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής. Στόχοι της Συμφωνίας είναι, επίσης, η αύξηση της ικανότητας προσαρμογής στις δυσμενείς επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, η ενίσχυση της ανθεκτικότητας στην κλιματική αλλαγή και η ανάπτυξη χαμηλών εκπομπών αερίων θερμοκηπίου, με τρόπο που δεν απειλεί την παραγωγή τροφίμων, καθώς και η προσπάθεια να καταστούν οι χρηματοδοτικές ροές συμβατές με την κατεύθυνση της ανάπτυξης χαμηλών εκπομπών αερίου θερμοκηπίου και της ανθεκτικότητας στην κλιματική αλλαγή. Οι αναγκαίες για την επίτευξη του ανωτέρω παγκόσμιου στόχου συνεισφορές καθορίζονται ανά πενταετία, αρχής γενομένης από το 2020, από κάθε κράτος χωριστά. Με τη σταδιακή βελτίωση της ικανότητας προσαρμογής τους στα νέα δεδομένα, τα κράτη αναμένεται να καθορίζουν όλο και πιο φιλόδοξες συνεισφορές. Όπως και το Πρωτόκολλο του Κιότο, η Συμφωνία των Παρισίων διέπεται από την αρχή των κοινών, αλλά διαφοροποιημένων ευθυνών των κρατών, με συνέπεια, τα ανεπτυγμένα κράτη να καλούνται να καθορίσουν τις πλέον γενναίες εθνικές συνεισφορές και να παρέχουν οικονομική βοήθεια στα αναπτυσσόμενα κράτη, ώστε να καταστεί δυνατός ο μετριασμός των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και από αυτά. Η Συμφωνία των Παρισίων καθιέρωσε, επίσης, τον «παγκόσμιο απολογισμό», έναν μηχανισμό για την αξιολόγηση της συλλογικής προόδου όσον αφορά την επίτευξη των στόχων της Συμφωνίας, με πρώτη αξιολόγηση το 2023, τα αποτελέσματα της οποίας θα συνεκτιμώνται κατά τον υπολογισμό των νέων εθνικών συνεισφορών των μερών (βλ., σχετικά, «Το νέο ευρωπαϊκό νομοθέτημα για το κλίμα: Πλαίσιο υιοθέτησης και κυριότερες ρυθμίσεις», Δημοσθένη Λέντζη, Αντιγόνη-Αικατερίνη Τσάκωνα, ΠερΔικ, 1/2022, σελ. 10-16).

Η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ), η κλιματική πολιτική της οποίας είναι πλήρως εναρμονισμένη με αυτή του ΟΗΕ και στη διαμόρφωση της οποίας συμβάλει, υπέγραψε από κοινού με τα κράτη μέλη της, τη Συμφωνία των Παρισίων και, στη συνέχεια, την επικύρωσε με την Απόφαση 2016/1841 του Συμβουλίου, της 5ης Οκτωβρίου 2016. Εν συνεχεία, στο πλαίσιο των υποχρεώσεων που πηγάζουν από αυτή, εξέδωσε τον Κανονισμό (ΕΕ) 2018/842 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Μαΐου 2018, «σχετικά με τις δεσμευτικές ετήσιες μειώσεις των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου α-

πό τα κράτη μέλη από το 2021 έως το 2030, στο πλαίσιο της συμβολής στη δράση για το κλίμα για την τήρηση των δεσμεύσεων που απορρέουν από τη συμφωνία του Παρισιού και για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 525/2013», διά του οποίου καθορίστηκε η δεσμευτική ετήσια μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου από τα κράτη μέλη για την περίοδο των ετών 2021-2030.

Την 11η Δεκεμβρίου 2019, στο πνεύμα της Συμφωνίας των Παρισίων, η Ευρωπαϊκή Ένωση παρουσίασε την Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία (European Green Deal) για την Ευρωπαϊκή Ένωση και τους πολίτες της (Ανακοίνωση της Επιτροπής «Η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία, 11.12.2019, COM(2019) 640 final) σχετικά με τη μακροπρόθεσμη στρατηγική της για την αντιμετώπιση της κλιματικής κρίσης έως το 2050. Πρόκειται για μία νέα αναπτυξιακή στρατηγική, που αποσκοπεί στον μετασχηματισμό της ΕΕ σε δίκαιη και ευημερούσα κοινωνία, με σύγχρονη, αποδοτική, ως προς την χρήση των πόρων, και ανταγωνιστική οικονομία μηδενικών καθαρών εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, με ορίζοντα το έτος 2050, στην οποία η οικονομική ανάπτυξη είναι αποσυνδεδεμένη από τη χρήση πόρων. Η Συμφωνία περιλαμβάνει μία δέσμη πολιτικών πρωτοβουλιών, προκειμένου να καταστεί η Ευρώπη η πρώτη κλιματικά ουδέτερη ήπειρος μέχρι το έτος 2050. Η αποτελεσματική επιδίωξη του στόχου αυτού προϋποθέτει ένα σύστημα δράσης και παρεμβάσεων, το οποίο αποβλέπει στην ενίσχυση της αποδοτικής χρήσης των πόρων για τη μετάβαση σε καθαρή, κυκλική οικονομία, στην αποκατάσταση της βιοποικιλότητας και στη μείωση της ρύπανσης. Πέραν του ανωτέρω βασικού στόχου της επίτευξης της κλιματικής ουδετερότητας έως το έτος 2050, η Πράσινη Συμφωνία περιλαμβάνει αρκετούς επιμέρους στόχους που αφορούν ζωτικούς τομείς, όπως το περιβάλλον και οι ωκεανοί, η βιοποικιλότητα, η αγροτική παραγωγή, ο σχεδιασμός δίκαιου, υγιεινού και φιλικού προς το περιβάλλον συστήματος τροφίμων, η ενέργεια, το κλίμα, οι μεταφορές, η οικοδόμηση και ανακαίνιση κτηρίων, η βιομηχανία, ο τουρισμός και η περιφερειακή ανάπτυξη, η έρευνα και η καινοτομία. Η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία αποσκοπεί, επίσης, στην προστασία, τη διατήρηση και την ενίσχυση του φυσικού κεφαλαίου της Ένωσης, καθώς και στην προστασία της υγείας και της ευημερίας των πολιτών από κινδύνους και επιπτώσεις που σχετίζονται με το περιβάλλον, με δίκαιο τρόπο και χωρίς αποκλεισμούς. Περαιτέρω, στο κείμενό της γίνεται αναφορά στην ανάγκη «πράσινων» επενδύσεων και στα διαθέσιμα εργαλεία χρηματοδότησης, καθώς και στη δημιουργία μηχανισμού δίκαιης μετάβασης για τη διασφάλιση της στήριξης των ευάλωτων ομάδων, οι οποίες είναι περισσότερο εκτεθειμένες στις επιβλαβείς επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής και της υποβάθμισης του περιβάλ-

λοντος, καθώς και των περιφερειών της ΕΕ και των τομέων που επηρεάζονται περισσότερο από τη μετάβαση, λόγω της εξάρτησής τους από τα ορυκτά καύσιμα ή από διαδικασίες υψηλής έντασης άνθρακα.

Την 29η Ιουλίου 2021 τέθηκε σε ισχύ ο Κανονισμός 2021/1119 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Ιουνίου 2021, «για τη θέσπιση πλαισίου με στόχο την επίτευξη κλιματικής ουδετερότητας και για την τροποποίηση των Κανονισμών (ΕΚ) αριθ. 401/2009 και (ΕΕ) 2018/1999 («ευρωπαϊκό νομοθέτημα για το κλίμα»), ο οποίος αποτελεί τη βασική πράξη εφαρμογής της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, καθώς χαράσσει την πορεία προς την επίτευξη των περιβαλλοντικών στόχων της, εγκαθιδρύει μηχανισμούς τακτικής αξιολόγησης της προόδου που θα σημειώνεται κατά τη διάρκεια της πορείας αυτής, και προβλέπει δικλίδες ασφαλείας, οι οποίες θα ενεργοποιούνται εφόσον η πρόοδος αποδειχθεί ανεπαρκής. Με τις διατάξεις του Κανονισμού, η επίτευξη κλιματικής ουδετερότητας μέχρι το έτος 2050 καθίσταται ρητός και νομικά δεσμευτικός στόχος σε άμεση συνάρτηση προς τις διεθνείς δεσμεύσεις για το κλίμα. Κύριος στόχος του Κανονισμού είναι οι εκπομπές και οι απορροφήσεις των αερίων του θερμοκηπίου εντός της Ένωσης να ισοσκελισθούν το αργότερο μέχρι το έτος 2050, ώστε οι καθαρές εκπομπές να είναι πλέον μηδενικές, ενώ, εν συνεχεία, η Ένωση θα επιδιώξει την επίτευξη αρνητικών εκπομπών (άρθρο 2 παρ. 1 του Κανονισμού). Επίσης, προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος για κλιματική ουδετερότητα έως το έτος 2050, τίθεται ως ενδιάμεσος δεσμευτικός κλιματικός στόχος της Ένωσης για το έτος 2030 η εγχώρια μείωση των καθαρών εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου (εκπομπές μετά την αφαίρεση των απορροφήσεων) κατά τουλάχιστον 55 % σε σύγκριση με τα επίπεδα του έτους 1990 (άρθρο 4 παρ. 1 του Κανονισμού). Επίσης, προβλέπεται ότι ο ενδιάμεσος κλιματικός στόχος της Ένωσης για το 2040 θα καθορισθεί από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο κατόπιν πρότασης της Επιτροπής, που θα υποβληθεί εντός έξι (6) μηνών από τον πρώτο «παγκόσμιο απολογισμό», ο οποίος προβλέπεται στη Συμφωνία των Παρισίων, λαμβανομένων υπόψη των αποτελεσμάτων του παγκόσμιου απολογισμού και των συμπερασμάτων των αξιολογήσεων της προόδου και των μέτρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και των εθνικών μέτρων που αναφέρονται στα άρθρα 6 και 7 του Κανονισμού, βάσει των παραγόντων αξιολόγησης που ορίζονται στο άρθρο 4 παρ. 5 του Κανονισμού (άρθρο 4 παρ. 3 και 4 του Κανονισμού). Περαιτέρω, ορίζεται ότι τα κράτη μέλη και η Ένωση πρέπει να βελτιώσουν την προσαρμοστική τους ικανότητα, να ενισχύσουν την ανθεκτικότητα και να μειώσουν την ευπάθεια στην κλιματική αλλαγή, όπως προβλέπεται στο άρθρο 7 της Συμφωνίας των Παρισίων (άρθρο 5 παρ. 1

του Κανονισμού). Τα κράτη μέλη θεσπίζουν και εφαρμόζουν εθνική στρατηγική και σχέδια προσαρμογής λαμβάνοντας υπόψη τη στρατηγική της ΕΕ για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή. Στην εθνική στρατηγική προσαρμογής τους, τα κράτη μέλη λαμβάνουν υπόψη την ιδιαίτερη ευπάθεια των οικείων τομέων, όπως, μεταξύ άλλων, των γεωργικών, υδατικών και επισιτιστικών συστημάτων, καθώς και την επισιτιστική ασφάλεια, και προωθούν λύσεις που βασίζονται στην ανάγκη προστασίας της φύσης και των οικοσυστημάτων (άρθρο 5 παρ. 3 και 4). Τα κράτη μέλη επικαιροποιούν τακτικά τη στρατηγική τους και περιλαμβάνουν τις σχετικές επικαιροποιημένες πληροφορίες στις εκθέσεις τους που υποβάλλονται δυνάμει του άρθρου 19 παράγραφος 1 του Κανονισμού (ΕΕ) 2018/1999. Η προσπάθεια επίτευξης των στόχων για κλιματική ουδετερότητα και προσαρμογή στις συνέπειες της κλιματικής αλλαγής θα οδηγήσουν την ΕΕ και τα κράτη μέλη στην προσαρμογή της νομοθεσίας τους. Σε κάθε περίπτωση, οι μέλλουσες δράσεις της ΕΕ και των κρατών μελών οφείλουν, εκτός από το να είναι συνεκτικές, να χαρακτηρίζονται από πνεύμα δικαιοσύνης και αλληλεγγύης, ιδίως προς όσες περιφέρειες και προς όσους επαγγελματικούς κλάδους κληθούν να υποβληθούν σε μεγαλύτερες θυσίες, και να διέπονται από την αρχή της προφύλαξης και την αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει», που κατοχυρώνονται στο άρθρο 191 παρ. 2 ΣΛΕΕ, καθώς και από τις αρχές «προτεραιότητα στην ενεργειακή απόδοση» και «μη βλάπτει» (Προοίμιο του Κανονισμού, σκέψη 9). Επίσης, ο Κανονισμός θεσπίζει μηχανισμούς αξιολόγησης της προόδου της πορείας προς την κλιματική ουδετερότητα και επανεξέτασης των μέτρων που έχουν ληφθεί τόσο σε επίπεδο ΕΕ όσο και σε επίπεδο κρατών μελών για την επίτευξη του ως άνω στόχου, αλλά και για την επίτευξη του στόχου της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή. Αρμόδια για τη διενέργεια της αξιολόγησης και της επανεξέτασης ορίζεται η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (άρθρα 6-8 του Κανονισμού). Η αξιολόγηση και η επανεξέταση θα διενεργούνται κάθε πενταετία, αρχής γενομένης από τον Σεπτέμβριο του 2023. Εάν η Επιτροπή διαπιστώσει, βάσει των ανωτέρω αξιολογήσεων, ότι τα μέτρα ενός κράτους μέλους δεν συνάδουν με έναν από τους ανωτέρω στόχους (ή με αμφότερους), μπορεί να απευθύνει στο κράτος μέλος αυτό συστάσεις. Όταν η Επιτροπή κάνει χρήση αυτής της δυνατότητας, το κράτος μέλος υποχρεούται, εντός προθεσμίας έξι (6) μηνών, να κοινοποιήσει στην Επιτροπή τον τρόπο με τον οποίο σκοπεύει να συμμορφωθεί με τις συστάσεις ή το σκεπτικό βάσει του οποίου αποφάσισε να μην τις λάβει υπόψη. Εν συνεχεία, στο άρθρο 9 του Κανονισμού προβλέπεται διαδικασία διαβούλευσης της Επιτροπής με όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη, χωρίς αποκλεισμούς, με πρόσβαση για όλους, σε όλα τα επίπεδα, συμπεριλαμβανομένων του εθνικού, του περιφερειακού

και του τοπικού επιπέδου, καθώς και για τους κοινωνικούς εταίρους, την ακαδημαϊκή κοινότητα, την επιχειρηματική κοινότητα, τους πολίτες και την κοινωνία των πολιτών, για τον προσδιορισμό δράσεων που συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων του Κανονισμού.

Τον Ιούλιο του 2021 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσίασε τη δέσμη νομοθετικών πρωτοβουλιών «Fit for 55» [Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών ΕΜΠΤΥ «Προσαρμογή στον στόχο του 55 %»: υλοποίηση του στόχου της ΕΕ για το κλίμα με ορίζοντα το 2030 στην πορεία προς την κλιματική ουδετερότητα (14.7.2021, COM(2021) 550 final (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/ALL/?uri=CELEX:52021DC0550>)]. Η ως άνω δέσμη περιέχει σειρά νομοθετικών προτάσεων για την αναθεώρηση και την επικαιροποίηση της νομοθεσίας της ΕΕ και τον καθορισμό νέων πρωτοβουλιών, ώστε το ευρωπαϊκό νομοθετικό πλαίσιο να ευθυγραμμισθεί με τους στόχους της Πράσινης Συμφωνίας και τον Κανονισμό 2021/1119 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, και να μετατραπούν οι πολιτικοί στόχοι της Πράσινης Συμφωνίας σε νομικά δεσμευτικούς. Ειδικότερα, η δέσμη «Fit for 55» περιλαμβάνει τις ακόλουθες νομοθετικές προτάσεις και πρωτοβουλίες:

- αναθεώρηση του Συστήματος Εμπορίας Δικαιωμάτων Εκπομπών (ΣΕΔΕ) της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Οδηγία 2003/87/ΕΚ), συμπεριλαμβανομένης της επέκτασής του στη ναυτιλία, την αναθεώρηση των κανόνων για τις εκπομπές από τις αερομεταφορές και τη θέσπιση χωριστού συστήματος εμπορίας εκπομπών για τις οδικές μεταφορές και τα κτήρια. Οι προτεινόμενες αλλαγές αναμένεται να οδηγήσουν σε συνολική μείωση των εκπομπών στους τομείς που καλύπτονται από το ΣΕΔΕ κατά 61 % έως το 2030, σε σύγκριση με το 2005.

- αναθεώρηση του Κανονισμού για τον επιμερισμό των προσπαθειών, ο οποίος θέτει εθνικούς στόχους μείωσης των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου των κρατών σε τομείς που, επί του παρόντος, δεν υπάγονται στο ΣΕΔΕ της ΕΕ [Κανονισμός (ΕΕ) 2018/842], με την αύξηση του στόχου μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου σε επίπεδο ΕΕ από 29 % σε 40 %, σε σύγκριση με το 2005.

- αναθεώρηση του Κανονισμού για τη συμπερίληψη των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και των απορροφήσεων από δραστηριότητες χρήσης γης, αλλαγής χρήσης γης και δασοκομίας (LULUCF) (Κανονισμός (ΕΕ) 2018/841), με τη θέση νέου στόχου της ΕΕ καθαρών απορροφήσεων αερίων του θερμοκηπίου στον τομέα LULUCF (τομέας χρήσης γης, αλλαγής χρήσης γης και δασοκομίας) ύψους 310 εκατ. τόνων ισοδυνάμου CO₂ έως το 2030.

8

- αναθεώρηση της Οδηγίας για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (Οδηγία (ΕΕ) 2018/2001]) με την αύξηση του στόχου σε επίπεδο ΕΕ για το μερίδιο ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές στο συνολικό ενεργειακό μείγμα από τουλάχιστον 32 % που ισχύει σήμερα σε τουλάχιστον 40 % έως το 2030.

- αναθεώρηση της Οδηγίας για την ενεργειακή απόδοση (Οδηγία 2012/27/ΕΕ) περιλαμβανομένης της πρότασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με την αύξηση του παρόντος στόχου σε επίπεδο ΕΕ όσον αφορά την ενεργειακή απόδοση από 32,5 % σε 36 % για την τελική κατανάλωση ενέργειας και σε 39 % για την κατανάλωση πρωτογενούς ενέργειας.

- αναθεώρηση της Οδηγίας για την ανάπτυξη υποδομών εναλλακτικών καυσίμων (Οδηγία 2014/94/ΕΕ) (και την αντικατάστασή της με την έκδοση σχετικού Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου),

- τροποποίηση του Κανονισμού για τον καθορισμό προτύπων επιδόσεων για τις εκπομπές CO₂ από τα καινούργια επιβατικά αυτοκίνητα και από τα καινούργια ελαφρά επαγγελματικά οχήματα (ημιφορτηγά) (Κανονισμός (ΕΕ) 2019/631), με αυξημένους στόχους μείωσης σε επίπεδο ΕΕ για το 2030 σε σχέση με τους αντίστοιχους για το 2021, καθώς και νέο στόχο για το 2035 ίσο με μείωση 100 % του στόχου για το 2021.

- αναδιτύπωση της Οδηγίας για τη φορολόγηση των πηγών ενέργειας (Οδηγία 2003/96/ΕΚ) σύμφωνα με τους στόχους για το κλίμα και το περιβάλλον. Η δέσμη προτάσεων εφαρμόζει στην πράξη την αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει»

- θέσπιση νέου μηχανισμού συνοριακής προσαρμογής άνθρακα (ΜΣΠΑ) για τον καθορισμό της τιμής των εισαγωγών περιορισμένου αριθμού προϊόντων υψηλής ρύπανσης βάσει της περιεκτικότητάς τους σε άνθρακα.

- την πρωτοβουλία ReFuelEU Aviation, η οποία αποσκοπεί στην τόνωση της παραγωγής και της χρήσης των βιώσιμων καυσίμων στον τομέα των αεροπορικών μεταφορών,

- την πρωτοβουλία FuelEU Maritime, η οποία αποσκοπεί στην αύξηση της ζήτησης ανανεώσιμων καυσίμων και καυσίμων χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών στον τομέα των θαλάσσιων μεταφορών,

- ένα νέο Κοινωνικό Ταμείο για το Κλίμα, που θα παρέχει ειδική χρηματοδότηση στα κράτη μέλη για τη στήριξη των Ευρωπαίων πολιτών οι οποίοι πλήττονται περισσότερο ή κινδυνεύουν με ενεργειακή φτώχεια ή φτώχεια κινητικότητας, ως συνοδευτικό μέτρο για την εισαγωγή της εμπορίας εκπομπών στις οδικές μεταφορές και στα κτήρια, το οποίο θα διαθέσει 72,2 δισ. ευρώ για την περίοδο 2025-2032 στον προϋπολογισμό της ΕΕ από το νέο σύστημα εμπορίας εκπομπών.

Επίσης, παράλληλα με τη δέσμη παρουσιάστηκε και η νέα δασική στρατη-

γική της ΕΕ με ορίζοντα το έτος 2030, καθώς και η επικείμενη νέα στρατηγική για το έδαφος, το νομοθέτημα της ΕΕ για την αποκατάσταση της φύσης και η πρωτοβουλία για την «ανθρακοδεσμευτική γεωργία», που θα ενισχύσουν περαιτέρω τις φυσικές καταβόθρες διοξειδίου του άνθρακα της ΕΕ, θα διασφαλίσουν ότι η βιοποικιλότητα κατέχει κεντρική θέση στη συνολική προσέγγιση και θα στηρίξουν τις κρίσιμες κοινωνικές και οικονομικές λειτουργίες της δασοκομίας και των δασικών τομέων. (Βλ. <https://www.consilium.europa.eu/el/policies/green-deal/fit-for-55-the-eu-plan-for-a-green-transition/>).

Γ. Υπό το φως των ανωτέρω, σε εφαρμογή της Συμφωνίας των Παρισίων και του στόχου κλιματικής ουδετερότητας της ΕΕ έως το έτος 2050, διαμορφώθηκε το παρόν νομοσχέδιο διά του οποίου θεσπίζεται η πολιτική και λαμβάνονται μέτρα για την προσαρμογή της χώρας στην κλιματική αλλαγή και τη διασφάλιση της πορείας «απανθρακοποίησης» έως το έτος 2050.

Ειδικότερα, στο Κεφάλαιο Α΄ (άρθρα 1-3) ορίζονται ο σκοπός και το αντικείμενο του νόμου, και θεσπίζονται ορισμοί για την εφαρμογή του. Στο πλαίσιο αυτό, θεσπίζεται μακροπρόθεσμος στόχος κλιματικής ουδετερότητας (ή μηδενικού ισοζυγίου εκπομπών αερίων θερμοκηπίου) με ορίζοντα το έτος 2050, και ενδιάμεσοι κλιματικοί στόχοι μείωσης των αμιγώς ανθρωπογενών εκπομπών αερίων θερμοκηπίου κατά 55% και 80% για τα έτη 2030 και 2040, αντίστοιχα. Προς τον σκοπό αυτό, προτείνονται μέτρα, μεταξύ των οποίων η δημιουργία μηχανισμού κατάρτισης προϋπολογισμών άνθρακα για τους βασικούς τομείς της οικονομίας.

Με τις διατάξεις του Κεφαλαίου Β΄ (άρθρα 4-9) αναθεωρείται το πλαίσιο θέσπισης της Εθνικής Στρατηγικής (ΕΣΠΚΑ) και των Περιφερειακών Σχεδίων για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή (ΠεΣΚΠΑ), που τελούν σε σχέση ιεράρχησης μεταξύ τους, καθώς τα ΠεΣΚΑ «εναρμονίζονται με την ΕΣΠΚΑ, εξειδικεύοντας τις κατευθύνσεις της, με σκοπό την επίτευξη των στόχων της σε περιφερειακό επίπεδο» (άρθρο 4 παρ. 2), και εγκρίνονται μετά από γνωμοδότηση περί της συμβατότητάς τους προς τις κατευθύνσεις και τους στόχους της ΕΣΠΚΑ (άρθρο 6 παρ. 2).

Αναλυτικότερα, κατά το άρθρο 5 παρ. 1 και 2, η κατάρτιση και η αξιολόγηση της ΕΣΠΚΑ ανατίθενται στο νεοσύστατο Υπουργείο Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας, αντί του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας (πρβλ. άρθρο 42 παρ. 1 και 5 του ν. 4414/2016, το οποίο καταργείται διά της παρ. 1 του άρθρου 36 του νομοσχεδίου). Συναφώς, οι προδιαγραφές εκπόνησης και το ειδικότερο περιεχόμενο της ΕΣΠΚΑ και των ΠεΣΚΠΑ δύνανται να εξειδικεύονται με απόφαση του Υπουργού Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας (άρθρο 34 παρ. 2 και 3 του νομοσχεδίου, αντίστοιχα),

αντί του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας (βλ. άρθρα 42 παρ. 3 και 43 παρ. 4 του ν. 4414/2016, τα οποία καταργούνται διά της παρ. 1 του άρθρου 36 του νομοσχεδίου). Μεταξύ των περιλαμβανόμενων στην ΕΣΠΚΑ τομέων προτεραιότητας οι οποίοι χρήζουν μέτρων προσαρμογής υπό το κράτος της κλιματικής αλλαγής, αναφέρονται ενδεικτικά η υγεία, ο τουρισμός, η γεωργία, η κτηνοτροφία, η δασοπονία, η ενέργεια, η ασφάλιση, οι υποδομές και μεταφορές, το δομημένο περιβάλλον, η προστασία της βιοποικιλότητας, των οικοσυστημάτων, των υδάτινων πόρων και των παράκτιων ζωνών και η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς (άρθρο 5 παρ. 3 στοιχ. γ'). Περαιτέρω, τίθεται δίμηνη προθεσμία για την έγκριση των ΠεΣΚΠΑ, η οποία άρχεται από την έκδοση αρνητικής απόφασης από την αρμόδια αρχή ως προς την υποχρέωση υποβολής των προτεινόμενων σχεδίων σε διαδικασία στρατηγικής περιβαλλοντικής εκτίμησης (δηλαδή, εντός δεκαπέντε (15) ημερών από την παραλαβή των αναγκαίων γνωμοδοτήσεων από άλλες αρχές ή την πάροδο σαράντα (40) ημερών) ή από την ολοκλήρωση της διαδικασίας στρατηγικής περιβαλλοντικής εκτίμησης (βλ. άρθρα 5 παρ. 6 και 7 της υπ' αρ. ΥΠΕΧΩΔΕ/ΕΥΠΕ/οικ. 107017 (Β' 1225/5.9.2006) κοινής υπουργικής απόφασης) (άρθρο 6). Ακόμη, προβλέπεται η θέσπιση τομεακών προϋπολογισμών άνθρακα πενταετούς διάρκειας στους τομείς: α) παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας και θερμότητας, β) μεταφορές, γ) βιομηχανία, δ) κτήρια, ε) γεωργία και κτηνοτροφία, στ) απόβλητα, ζ) δραστηριότητες χρήσης γης, αλλαγή χρήσεων γης και δασοπονίας, σύμφωνα με τον Κανονισμό 2018/841 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 30.5.2018 «σχετικά με τη συμπερίληψη των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου και των απορροφήσεων από δραστηριότητες χρήσης γης, αλλαγής χρήσης γης και δασοπονίας στο πλαίσιο των ρυθμίσεων για το κλίμα και την ενέργεια έως το 2030, καθώς και για την τροποποίηση του Κανονισμού (ΕΕ) αριθμ. 525/2013 και της απόφασης (ΕΕ) αριθμ. 529/2013/ΕΕ» (L 156). Οι τομεακοί προϋπολογισμοί άνθρακα συνοδεύονται από ρυθμίσεις που εξειδικεύουν τα μέτρα, τους άξονες δράσεων και τις κατευθύνσεις του Εθνικού Σχεδίου για την Ενέργεια και το Κλίμα (ΕΣΕΚ), και εγκρίνονται από την Κυβερνητική Επιτροπή για την Κλιματική Ουδετερότητα, η οποία συνιστάται δυνάμει του άρθρου 8 του ν. 4622/2019 περί σύστασης κυβερνητικών επιτροπών (άρθρο 7).

Περαιτέρω, παρέχεται αρμοδιότητα στην Κυβερνητική Επιτροπή για την Κλιματική Ουδετερότητα να εγκρίνει πρόσθετα μέτρα, μετά από σχετική πρόταση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, τα οποία μπορεί να περιλαμβάνουν την αναθεώρηση των ενδιάμεσων στόχων ή τη θέσπιση νέων ενδιάμεσων στόχων (άρθρο 8). Επίσης, παρέχεται αρμοδιότητα στο Εθνικό Συμβούλιο για την Κλιματική Αλλαγή να αποφασίζει νέα μέτρα προσαρ-

μογής και ενίσχυσης της ανθεκτικότητας στην κλιματική αλλαγή (βλ. ορισμό της προσαρμογής και ανθεκτικότητας στο άρθρο 3 περ. 11 και 15).

Με το Κεφάλαιο Γ' (άρθρα 10-25) θεσπίζονται μέτρα για την επίτευξη του στόχου της κλιματικής ουδετερότητας. Ειδικότερα, μεταξύ άλλων, περιγράφεται η πολιτική που μπορεί να προβλέπεται στο Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα, κατά το άρθρο 3 του ως άνω Κανονισμού (ΕΕ) 2018/1999 (άρθρο 10), και προτείνεται απαγόρευση της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από στερεά ορυκτά καύσιμα από την 31.12.2028, ημερομηνία η οποία μπορεί να επισπευσθεί δυνάμει κοινής υπουργικής απόφασης (άρθρο 11). Σχετικά αναφέρεται το εθνικό σχέδιο πλήρους απολιγνιτοποίησης της χώρας, έως το 2028, με την πλειονότητα των λιγνιτικών μονάδων της Δ.Ε.Η. Α.Ε. να αποσύρεται έως το 2023 (ανακοίνωση του εθνικού σχεδίου σταδιακής κατάργησης των μονάδων λιγνιτικής ηλεκτροπαραγωγής, βλ., ιδίως, Επικαιροποιημένο Master Plan Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης των λιγνιτικών περιοχών, Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας Αθήνα, 11/12/2020, και υπ' αρ. 4/2019 απόφαση του Κυβερνητικού Συμβουλίου Οικονομικής Πολιτικής για την Κύρωση του Εθνικού Σχεδίου για την Ενέργεια και το Κλίμα (ΕΣΕΚ)] (βλ. Έκθεση Επιστημονικής Υπηρεσίας στον ν. 4843/2021, σελ. 8-12. Βλ. και ν. 4872/2021 για τη Δίκαιη Αναπτυξιακή Μετάβαση και τη ρύθμιση ειδικότερων ζητημάτων απολιγνιτοποίησης).

Περαιτέρω, προτείνεται η κυκλοφορία, από την 1.1.2026, μηδενικών εκπομπών νέων επιβατηγών δημόσιας χρήσης αυτοκινήτων (ΤΑΞΙ) εντός των διοικητικών ορίων της Περιφέρειας Αττικής και της Περιφερειακής Ενότητας Θεσσαλονίκης, όπως και του 1/3 των νέων οχημάτων που ταξινομούνται προς σκοπό εκμίσθωσης σε τρίτους. Επίσης, προτείνεται να είναι αμιγώς ηλεκτρικά οχήματα ή υβριδικά ηλεκτρικά οχήματα εξωτερικής φόρτισης ρύπων, έως πενήντα (50) γραμμαρίων διοξειδίου του άνθρακα, ανά χιλιόμετρο (CO₂/χλμ), το ένα τέταρτο (1/4) τουλάχιστον των νέων εταιρικών αυτοκινήτων ιδιωτικής χρήσης που ταξινομούνται ανά εταιρεία σωρευτικά από την 1.1.2024. Από την 1.1.2030 ή άλλη ημερομηνία, κατ' αναφορά προς τη σχετική νομοθεσία της ΕΕ, τα ταξινομούμενα νέα επιβατικά και ελαφρά επαγγελματικά οχήματα είναι μόνον οχήματα μηδενικών εκπομπών (άρθρο 12). Σημειώνεται ότι υπό τα σημερινά πρότυπα εκπομπών CO₂ και εκπομπών ατμοσφαιρικών ρύπων, ως «όχημα μηδενικών και χαμηλών εκπομπών» ορίζεται το «επιβατικό αυτοκίνητο ή ελαφρύ επαγγελματικό όχημα με εκπομπές σωλήνα εξαγωγής που κυμαίνονται από μηδέν έως 50 g CO₂/km, όπως καθορίζεται σύμφωνα με τον Κανονισμό (ΕΕ) 2017/1151» [άρθρο 3 περ. ιγ' του Κανονισμού (ΕΕ) 2019/631 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου

ου, της 17.4.2019, σχετικά με τα πρότυπα επιδόσεων για τις εκπομπές CO₂ από τα καινούργια επιβατικά αυτοκίνητα και από τα καινούργια ελαφρά επαγγελματικά οχήματα και με την κατάργηση των Κανονισμών (ΕΚ) αριθ. 443/2009 και (ΕΕ) αριθ. 510/2011]. Περαιτέρω, συμπληρώνονται οι ρυθμίσεις που αφορούν τα στατικά δεδομένα των δημοσίως προσβάσιμων σημείων φόρτισης, τα οποία υποχρεούνται να παρέχουν οι Φορείς Εκμετάλλευσης Υποδομών Φόρτισης Ηλεκτρικών Οχημάτων (Η/Ο), στο ψηφιακό Μητρώο Υποδομών και Φορέων Αγοράς Ηλεκτροκίνησης (άρθρο 13).

Με τις διατάξεις του άρθρου 14 ρυθμίζονται εκ νέου ζητήματα σχετικά με τη διασφάλιση της επάρκειας και εγκατάστασης δημόσια προσβάσιμων σημείων επαναφόρτισης ηλεκτρικών οχημάτων (Η/Ο). Περαιτέρω, προβλέπεται υποχρέωση των Ο.Τ.Α. Α΄ βαθμού να καταρτίσουν, εντός της οριζόμενης προθεσμίας, Δημοτικό Σχέδιο Μείωσης εκπομπών (ΔηΣΜΕ), του οποίου η εφαρμογή παρακολουθείται ετήσια με τεχνική έκθεση προόδου, η οποία συντάσσεται από τον ενεργειακό υπεύθυνο (άρθρο 16). Ακόμη, προβλέπονται μέτρα μείωσης εκπομπών από τα κτήρια (απαγόρευση πώλησης και εγκατάστασης καυστήρων πετρελαίου θέρμανσης από την 1.1.2025 και πώληση αποκλειστικά πετρελαίου θέρμανσης αναμεμιγμένου με ανανεώσιμα υγρά καύσιμα από 1.1.2030), με την επιβολή κυρώσεων σε περίπτωση παράβασης των εν λόγω υποχρεώσεων. Περαιτέρω, καθορίζονται εκ νέου οι δικαιούχοι του προγράμματος ενεργειακής αναβάθμισης κτηρίων, και επεκτείνονται οι χρηματοδοτούμενες από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ) δράσεις και οι περιπτώσεις αντικατάστασης συστημάτων θέρμανσης τα οποία λειτουργούν με στερεά καύσιμα ή συνδέονται με σύστημα τηλεθέρμανσης (άρθρο 17). Με τις διατάξεις των άρθρων 18 και 19 καθορίζεται εκ νέου το περιεχόμενο του φακέλου Μελετών Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΜΠΕ), με σκοπό την προσαρμογή των εν λόγω μελετών στην κλιματική αλλαγή και την εισαγωγή μέτρων για τη μείωση των εκπομπών από ενεργοβόρες εγκαταστάσεις οι οποίες δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του Ευρωπαϊκού Συστήματος Εμπορίας Δικαιωμάτων Εκπομπών (ΣΕΔΕ). Επίσης, στο άρθρο 20 προβλέπεται υποχρέωση λήψης μέτρων από τα νομικά πρόσωπα που απαριθμούνται στην παρ. 2 του εν λόγω άρθρου, για τη μείωση του ανθρακικού τους αποτυπώματος κατά το έτος 2022. Εν συνεχεία, στα άρθρα 21 και 22 προβλέπονται ζητήματα εισαγωγής Αναπτυξιακού Στρατηγικού Πλαισίου Πρωτοβουλίας «GR-eco islands», με σκοπό την ολοκληρωμένη μετάβαση των ελληνικών νησιών προς την κλιματική ουδετερότητα, την προώθηση μέτρων για τη μείωση των εκπομπών των μη διασυνδεδεμένων νησιών έως το 2030, καθώς και τη δυνατότητα χρηματοδότησης των εν λόγω προγραμμά-

των από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων από το Ταμείο Ενεργειακής Μετάβασης, το Πράσινο Ταμείο και λοιπούς ενωσιακούς και εθνικούς πόρους. Τέλος, στα άρθρα 23 έως 25 προβλέπεται η υποχρεωτική ασφάλιση των νέων κτηρίων τα οποία βρίσκονται σε ζώνες υψηλής τρωτότητας, όπως αυτή ορίζεται στην παρ. 2 του άρθρου 23, από 1.1.2025. Επίσης προσδιορίζονται οι προς αξιοποίηση οικονομικοί πόροι για την υποστήριξη δράσης η οποία συμβάλλει στην επίτευξη των κλιματικών στόχων και, τέλος, τροποποιούνται οι διατάξεις του άρθρου 24 του ν. 4172/2013 – Κώδικας Φορολογίας Εισοδήματος και προβλέπονται προσαυξημένοι συντελεστές για την απόσβεση του κόστους σε επενδύσεις που συμβάλλουν σημαντικά στον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής, σύμφωνα με το άρθρο 10 του Κανονισμού ΕΕ 2020/852 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 18η.6.2020 σχετικά με τη θέσπιση πλαισίου για τη διευκόλυνση των βιώσιμων επενδύσεων και την τροποποίηση του Κανονισμού ΕΕ 2019/2088 (ΕΕ L 198).

Με τις διατάξεις του Κεφαλαίου Δ' (άρθρα 26-31) θεσπίζονται ρυθμίσεις για τη διαφάνεια και τη συμμετοχή και ενημέρωση των πολιτών στην πολιτική για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής. Στο πλαίσιο αυτό, προβλέπεται η δημιουργία στο Υπουργείο Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας, Εθνικού Παρατηρητηρίου για την Προσαρμογή στην Κλιματική Κρίση, ενός ανοικτού δικτύου ανταλλαγής πληροφοριών και ενημέρωσης, όπου συμμετέχουν υπουργεία και άλλοι φορείς, με σκοπό την υποστήριξη της εθνικής πολιτικής για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή (άρθρο 26). Επιπλέον, προβλέπεται η δημιουργία φόρουμ κλιματικού διαλόγου μέσω της κατασκευής και λειτουργίας διαδικτυακού τόπου, υπό τον, εποπτευόμενο από το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, Οργανισμό Φυσικού Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής (ΟΦΥΠΕΚΑ). Στον ανωτέρω ιστότοπο αναρτώνται, προς δημόσια διαβούλευση ελάχιστης διάρκειας τριάντα (30) ημερών, η πρόταση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας επί των τομεακών προϋπολογισμών άνθρακα του άρθρου 7, τα βασικά αποτελέσματα της αξιολόγησης και η πρόταση νέων μέτρων του άρθρου 8 από τον Υπουργό Περιβάλλοντος και Ενέργειας, και η ετήσια έκθεση προόδου σε θέματα μετριασμού και προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή του άρθρου 28 του νομοσχεδίου. Τα σχετικά σχόλια και οι παρατηρήσεις ενσωματώνονται σε έκθεση διαβούλευσης, την οποία συντάσσει ο ΟΦΥΠΕΚΑ, η οποία υποβάλλεται στην Κυβερνητική Επιτροπή για την Κλιματική Ουδετερότητα (άρθρο 27).

Εξ άλλου, διά του άρθρου 29 παρ. 1, το Εθνικό Συμβούλιο για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή (ΕΣΠ), το «κεντρικό γνωμοδοτικό όργανο του κράτους για τον συντονισμό, την παρακολούθηση, την υιοθέτηση και α-

ξιολόγηση των δράσεων πολιτικής για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή», συνιστάται εφεξής στο Υπουργείο Κλιματικής Αλλαγής και Πολιτικής Προστασίας, αντί του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας (βλ. άρθρο 44 παρ. 1 του ν. 4414/2016, το οποίο καταργείται διά της παρ. 1 του άρθρου 36 του νομοσχεδίου). Στο Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας εξακολουθεί, διά του άρθρου 30 παρ. 1, να υπάγεται η Επιστημονική Επιτροπή Κλιματικής Αλλαγής (ΕΕΚΑ, μετονομασία, ουσιαστικά, της Ειδικής Επιστημονικής Επιτροπής για την Αντιμετώπιση της Κλιματικής Αλλαγής του άρθρου 44α του ν. 4414/2016, το οποίο καταργείται διά της παρ. 1 του άρθρου 36 του νομοσχεδίου), καταργουμένων και των, μη αμειβόμενων, θέσεων του Συντονιστή Έργου και του Εκπροσώπου για την Κλιματική Αλλαγή (βλ. παρ. 5 και 6 του άρθρου 44α του ν. 4414/2016, το οποίο καταργείται διά της παρ. 1 του άρθρου 36 του νομοσχεδίου). Η ΕΕΚΑ είναι αρμόδια, ιδίως, ως προς «την εισήγηση για τη διαμόρφωση πολιτικών αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής και τον συνδυασμό τους με τα μέτρα προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή» και «την επιστημονική τεκμηρίωση για την αναγκαιότητα των προτεινόμενων πολιτικών» (άρθρο 30). Συναφώς, κατά το άρθρο 31 του νομοσχεδίου, στο πλαίσιο της «οικονομικής και τεχνικής συνεισφοράς της Ελλάδας προς τρίτες, αναπτυσσόμενες χώρες και της διεθνούς συνεργασίας σε θέματα μετριασμού εκπομπών ανθρωπογενών αερίων θερμοκηπίου, καθώς και της αντιμετώπισης των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής: α) Ο Υπουργός Περιβάλλοντος και Ενέργειας αποφασίζει (...) για τα έργα, τις δράσεις και τις υπηρεσίες του παρόντος που αφορούν αποκλειστικά σε θέματα μετριασμού της κλιματικής αλλαγής (...) β) Ο Υπουργός Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας αποφασίζει (...) για αντίστοιχα έργα, δράσεις και υπηρεσίες που αφορούν σε θέματα προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή.

Το Κεφάλαιο Ε' (άρθρα 32-33) περιλαμβάνει επείγουσες περιβαλλοντικές διατάξεις. Συγκεκριμένα, με τις διατάξεις του άρθρου 32 καθορίζεται εκ νέου το πλαίσιο της απόσυρσης ηλεκτρικών συσκευών (μέσω συστήματος εναλλακτικής διαχείρισης και ανακύκλωσης από πιστοποιημένους φορείς) και της αντικατάστασής τους με άλλες όμοιες συσκευές υψηλής ενεργειακής απόδοσης (άρθρο 24 του ν. 3769/2009). Περαιτέρω, με τις διατάξεις του άρθρου 33 παρατείνεται από δέκα (10) σε είκοσι (20) έτη η ισχύς των αδειών κατεδάφισης και εξαίρεσης αυθαίρετων εγκαταστάσεων από την κατεδάφιση των υφισταμένων αθλητικών εγκαταστάσεων στην Περιοχή Ανάπλασης Ι του Δήμου Αθηναίων (Λεωφόρου Αλεξάνδρας και Βοτανικού), στο πλαίσιο της ανάπλασης των περιοχών αυτών, καθώς και η δυνατότητα νόμιμης λειτουργίας του υφιστάμενου γηπέδου ποδοσφαίρου στην εν λόγω περιοχή (άρθρο 23 παρ. 4 του ν. 3983/2011).

Στον Κεφάλαιο ΣΤ´ (άρθρα 34-36) περιλαμβάνονται εξουσιοδοτικές (άρθρο 34) και μεταβατικές (άρθρο 35) διατάξεις για την εφαρμογή των προτεινόμενων ρυθμίσεων, καθώς και οι διατάξεις που καταργούνται από την έναρξη ισχύος του παρόντος (άρθρο 36).

Τέλος, στο Κεφάλαιο Ζ´ (άρθρο 37) ορίζεται η έναρξη ισχύος των διατάξεων του νόμου.

II. Παρατήρηση επί του Πίνακα περιεχομένων

Εν προκειμένω, τα άρθρα 34, 35 και 36 του νομοσχεδίου πρέπει να ενταχθούν σε Κεφάλαιο με τίτλο «ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ´», και το τελευταίο άρθρο 37 του νομοσχεδίου να ενταχθεί στο «ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ζ´», όπως τηρείται στο κείμενο του νομοσχεδίου.

III. Παρατηρήσεις επί των άρθρων

1. Επί του άρθρου 1

Στην παρ. 1 του άρθρου, για λόγους σαφήνειας, θα μπορούσαν, ενδεχομένως, να αναφέρονται οι όροι κλιματική ουδετερότητα και μετριασμός της κλιματικής αλλαγής κατά παραπομπή στο άρθρο 3, όπου δίδονται οι σχετικοί εννοιολογικοί ορισμοί για την εφαρμογή του παρόντος. Επίσης, στην παρ. 2 του άρθρου, ορθή, από συντακτικής απόψεως, είναι η χρήση μετοχής στην παθητική φωνή, επομένως η φράση πρέπει να αναδιατυπωθεί ως εξής: «λαμβάνομένων υπόψη των προβλέψεων», αντί της φράσης «λαμβάνοντας υπόψη τις προβλέψεις».

2. Επί του άρθρου 6 παρ. 2

Με την προτεινόμενη διάταξη θεσπίζεται η διαδικασία έγκρισης των ΠεΣΚΠΑ. Κατά το πρώτο εδάφιο της ρύθμισης «[το ΠεΣΚΠΑ] εγκρίνεται (...) κατόπιν εισήγησης της οικείας Διεύθυνσης Περιβάλλοντος και Χωρικού Σχεδιασμού, μετά από γνώμη της Περιφερειακής Επιτροπής Διαβούλευσης, του Εθνικού Συμβουλίου για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή και του Υπουργείου Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας, το οποίο γνωμοδοτεί για τη συμβατότητά του με τις κατευθύνσεις και τους στόχους της ΕΣΠΚΑ».

Δοθέντος ότι το Εθνικό Συμβούλιο για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή συνιστάται στο Υπουργείο Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας, σκόπιμο θα ήταν να αποσαφηνισθεί το όργανο που γνωμοδοτεί για τη συμβατότητα των ΠεΣΚΠΑ με την ΕΣΠΚΑ.

3. Επί των άρθρων 5, 8, 9, 26, 29 και 30

Διά των άρθρων 26 και 29 συνιστώνται στο Υπουργείο Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας, το οποίο εκπονεί, πλέον, την Εθνική Στρατηγική για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή (ΕΣΠΚΑ) (άρθρο 5), το Εθνικό Παρατηρητήριο για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή και το Εθνικό Συμβούλιο για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή (ΕΣΠ). Διά του άρθρου 30 η Επιστημονική Επιτροπή Κλιματικής Αλλαγής (ΕΕΚΑ) εξακολουθεί να λειτουργεί στο Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας. Εξ άλλου, με τα άρθρα 8 και 9 ανατίθεται αρμοδιότητα στην Κυβερνητική Επιτροπή για την Κλιματική Ουδετερότητα ως προς την αναθεώρηση κλιματικών στόχων, μετά από πρόταση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, και στο Εθνικό Συμβούλιο για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή, ως προς τη λήψη μέτρων προσαρμογής και ενίσχυσης της ανθεκτικότητας στην κλιματική αλλαγή.

Σχετικά αναφέρεται ότι με τον ν. 4662/2020 (άρθρο 28) ορίστηκε η αποστολή της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας, η οποία συνίσταται στη «μελέτη, την επεξεργασία, τον σχεδιασμό, την οργάνωση και τον συντονισμό του συνόλου των δράσεων πολιτικής προστασίας όλων των εμπλεκόμενων φορέων, για την πρόληψη, ετοιμότητα, αντιμετώπιση και αποκατάσταση των φυσικών, τεχνολογικών καταστροφών και λοιπών απειλών, που δύνανται να προκαλέσουν καταστάσεις εκτάκτου ανάγκης κατά τη διάρκεια ειρηνικής περιόδου, με στόχο την προστασία της ζωής, της υγείας, της περιουσίας των πολιτών, του φυσικού περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς, τον έλεγχο εφαρμογής των ανωτέρω, καθώς και την ενημέρωση των πολιτών για τα ζητήματα αυτά» (βλ. και άρθρα 29 περί αρμοδιοτήτων της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας και 32 περί διάρθρωσής της).

Η Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας μεταφέρθηκε, ως σύνολο αρμοδιοτήτων, θέσεων και προσωπικού, από το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη στο Υπουργείο Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας, το οποίο συνεστήθη με το π.δ. 70/2021. Στη Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας του Υπουργείου Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας μεταφέρθηκαν από το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας οι αρμοδιότητες της περ. (γγ) της παρ. 3α του άρθρου 25 του π.δ. 132/2017 του Τμήματος Κλιματικής Αλλαγής της Διεύθυνσης Κλιματικής Αλλαγής και Ποιότητας της Ατμόσφαιρας της Γενικής Διεύθυνσης Περιβαλλοντικής Πολιτικής της Γενικής Γραμματείας Φυσικού Περιβάλλοντος και Υδάτων, και της παρακολούθησης των ευρωπαϊκών θεμάτων και της πολιτικής ως προς την προσαρμογή

στην κλιματική αλλαγή σύμφωνα με τις περ. (αα) και (ββ) της παρ. 3α του άρθρου 6 του π.δ. 132/2017 του Τμήματος Ευρωπαϊκών και Διεθνών Υποθέσεων Περιβάλλοντος της Διεύθυνσης Διεθνών και Ευρωπαϊκών Δραστηριοτήτων. Η παρ. 3α του άρθρου 25 του π.δ. 132/2017 αφορά την «εισήγηση νομοθετικών και διοικητικών μέτρων για βελτίωση της υφιστάμενης ανθεκτικότητας και ενδυνάμωση της προσαρμοστικής ικανότητας στην προσαρμογή στη κλιματική αλλαγή», τον έλεγχο και την παρακολούθηση των περιφερειακών σχεδίων προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, και την υποστήριξη του έργου και της δράσης του Εθνικού Συμβουλίου για τη Προσαρμογή στη Κλιματική Αλλαγή. Οι περιπτώσεις αα) και ββ) της παρ. 3α του άρθρου 6 του π.δ. 132/2017 αφορούν την «παρακολούθηση των ευρωπαϊκών θεμάτων περιβάλλοντος, κλιματικής αλλαγής, υδάτων, προστασίας δασών, χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού στο πλαίσιο των εργασιών του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και [τον συντονισμό] της διαμόρφωσης των εθνικών θέσεων σε συνεργασία με τις αρμόδιες διευθύνσεις του υπουργείου και τους εκάστοτε συναρμόδιους φορείς», και την «παρακολούθηση των πολιτικών σε θέματα περιβάλλοντος, κλιματικής αλλαγής, υδάτων, προστασίας δασών, χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού σε διεθνείς οργανισμούς και [τη] μέριμνα εκπλήρωσης όλων των σχετικών υποχρεώσεων της χώρας συμπεριλαμβανομένης της σύνταξης σχεδίων νόμων για την κύρωση Διεθνών Συμβάσεων και Πρωτοκόλλων, σε συνεργασία με τις αρμόδιες διευθύνσεις του υπουργείου και τους εκάστοτε συναρμόδιους φορείς», αντίστοιχα.

Εξ άλλου, για την επίτευξη της αποστολής του, η οποία συνίσταται στη «διατήρηση και βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος, το χωροταξικό και πολεοδομικό σχεδιασμό της χώρας και την προώθηση της ανάπτυξης στους τομείς της ενέργειας και των ορυκτών πρώτων υλών, σύμφωνα με τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης», το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, «έχοντας επιτελικό και συντονιστικό ρόλο, σχεδιάζει και προωθεί: α) Τη διαχείριση και προστασία των φυσικών πόρων, της βιοποικιλότητας και του υδάτινου περιβάλλοντος, β) αα) την εκπόνηση και παρακολούθηση υλοποίησης της εθνικής πολιτικής για την ενέργεια και το κλίμα ββ) την εξασφάλιση του ενεργειακού εφοδιασμού και την εξασφάλιση της επάρκειας των ενεργειακών αναγκών της χώρας (...) δδ) την αξιοποίηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, την ενεργειακή αποδοτικότητα καθώς και την προώθηση πολιτικών για την απανθρακοποίηση, γ) την ορθολογική, βιώσιμη και περιβαλλοντικά φιλική αξιοποίηση των μη ανανεώσιμων ενεργειακών πόρων και των ορυκτών πρώτων υλών, δ) τη χάραξη εθνικής δασικής πολιτικής (...)» (βλ.

άρθρο 1 του π.δ. 132/2017. Βλ. και άρθρο 25 του ως άνω π.δ., ως προς τους επιχειρησιακούς στόχους, τη διάρθρωση και τις αρμοδιότητες της Διεύθυνσης Κλιματικής Αλλαγής και Ποιότητας της Ατμόσφαιρας). Επίσης, κατ' εφαρμογή του άρθρου 3 του Κανονισμού (ΕΕ) 2018/1999, ως άνω, και της υπ' αρ. 31/2019 Πράξη Υπουργικού Συμβουλίου (Α' 147), ιδίως του άρθρου 5 αυτής, κυρώθηκε το Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα με την υπ' αρ. 4/23.12.2019 απόφαση του Κυβερνητικού Συμβουλίου Οικονομικής Πολιτικής (Β' 4893/31.12.2019), μετά από εισήγηση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας. Πρόκειται περί ενός «Στρατηγικού Σχεδίου για τα θέματα του Κλίματος και της Ενέργειας», όπου παρουσιάζεται αναλυτικός οδικός χάρτης για την επίτευξη συγκεκριμένων ενεργειακών και κλιματικών στόχων έως το 2030.

Υπό το φως των ανωτέρω, οι υπηρεσίες του Υπουργείου Κλιματικής Αλλαγής και Πολιτικής Προστασίας φαίνεται να είναι αρμόδιες ως προς την πρόταση μέτρων όσον αφορά τη βελτίωση της ανθεκτικότητας και της ικανότητας προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή (ικανότητα αντιμετώπισης επικίνδυνων συμβάντων, τάσεων ή διαταραχών, και προσαρμογή των φυσικών και ανθρωπογενών συστημάτων στα κλιματικά φαινόμενα ή τις επιπτώσεις τους, άρθρο 3 περ. 15 και 11, αντίστοιχα), ενώ του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας, ως προς θέματα μετριασμού της κλιματικής αλλαγής (ανθρωπογενής παρέμβαση για τη μείωση των εκπομπών ή την αύξηση των απορροφήσεων, άρθρο 3 περ. 9 του νομοσχεδίου).

Δοθείσης, όμως, της αλληλένδετης σχέσης της αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής με τη διαχείριση του περιβάλλοντος και ζητήματα ενέργειας, θα μπορούσαν να προκύψουν περιπτώσεις παράλληλης άσκησης συναφών αρμοδιοτήτων μεταξύ υπηρεσιών διαφορετικών υπουργείων, ενδεχόμενο που θα απαιτήσει, εν συνεχεία, σαφέστερη περιγραφή των σχετικών αρμοδιοτήτων.

Εξ άλλου, από νομοτεχνικής απόψεως, είναι, ενδεχομένως, πλέον δόκιμη η χρήση του ρήματος «συνιστάται», αντί του ρήματος «συστήνεται» στην παρ. 1 του άρθρου 26.

Επίσης, στην παρ. 4 του άρθρου 26, στη φράση «Το Εθνικό Παρατηρητήριο για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή συνεργάζεται με άλλους φορείς και υπηρεσίες, οι οποίες υποχρεούνται να παρέχουν στοιχεία και πληροφορίες και να υποστηρίζουν εν γένει τη λειτουργία του», θα ήταν, ενδεχομένως, προτιμότερη η χρήση της αναφορικής αντωνυμίας «που», αντί του τύπου «οι οποίες», ο οποίος αφορά μόνο τις υπηρεσίες.

4. Επί των άρθρων 14 και 18

Με τις διατάξεις του άρθρου 14 τροποποιούνται οι παρ. 2, 4 και 9 του άρθρου 17 του ν. 4710/2020 που αφορούν στο ζήτημα της προθεσμίας εκπόνησης Σχεδίων Φόρτισης Ηλεκτρικών Οχημάτων (Σ.Φ.Η.Ο.), διά των οποίων προγραμματίζεται από τους μεγάλους και μεσαίους δήμους της χώρας (ηπειρωτικών και νησιωτικών), των μητροπολιτικών κέντρων και των πρωτεύουσών περιφερειακών ενότητων η χωροθέτηση επαρκούς αριθμού σημείων στάθμευσης και επαναφόρτισης ηλεκτρικών οχημάτων. Σχετικά με την προτεινόμενη στην παρ. 1 καταληκτική προθεσμία «και έως την 30ή.6.2021», προφανώς πρόκειται περί παραδρομής, αντί της 30ής.6.2022.

Περαιτέρω, ως προς το ζήτημα της χωροθέτησης επαρκούς αριθμού δημόσια προσβάσιμων σημείων επαναφόρτισης στο οποίο αναφέρεται η διάταξη του άρθρου 14, επισημαίνεται ότι οι βασικές αρχές του πολεοδομικού σχεδιασμού (βλ. ν. 4447/2016, όπως τροποποιήθηκε από τον ν. 4759/2020 – Εκσυγχρονισμός της Χωροταξικής και Πολεοδομικής Νομοθεσίας), παρέχουν κατευθύνσεις και περιγράφουν τις βέλτιστες πρακτικές στο πλαίσιο του σχεδιασμού χρήσεων γης, προκειμένου να ακολουθούνται οι αρχές της συνέπειας, της αναλογικότητας, της εναρμόνισης του πολεοδομικού προς τον χωροταξικό σχεδιασμό, και της διαφάνειας και συνεργασίας μεταξύ όλων των εμπλεκόμενων φορέων και Αρχών, σύμφωνα με τις προαναφερθείσες κατευθυντήριες αρχές.

Επισημαίνεται ότι, όπως έχει κρίνει επανειλημμένα με τις αποφάσεις του Συμβούλιο της Επικρατείας (ΣτΕ 2939/2017 7μ., 103/2018 7μ., ΣτΕ Ολομ. 1761/2019), αποτελεί υποχρέωση καταρχήν των αρμόδιων οργάνων της Πολιτείας η συμμόρφωση προς τις αρχές της πρόληψης και της προφύλαξης, κατά τρόπο ώστε να μην παραβιάζεται η αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης και ο ειδικότερος χαρακτήρας του εξυπηρετούμενου δημόσιου συμφέροντος. Ως προς την προτεινόμενη, με το άρθρο 18 του νομοσχεδίου, τροποποίηση της παρ. Β΄ του Παραρτήματος ΙΙ του ν. 4014/2011 σχετικά με το περιεχόμενο των φακέλων Μελετών Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, παρατηρούνται τα εξής:

Η Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων λαμβάνεται υπόψη ως βασικό μέσο εφαρμογής των ανωτέρω αρχών πολεοδομικού σχεδιασμού και, ιδίως, της αρχής της πρόληψης. Ειδικότερα, εξετάζεται αν η μελέτη ανταποκρίνεται προς τις απαιτήσεις του νόμου, αν το περιεχόμενό της είναι επαρκές, ώστε να παρέχεται στα αρμόδια διοικητικά όργανα η δυνατότητα να διακρίβωνουν και να αξιολογούν τους κινδύνους και τις συνέπειες του έργου ή της δραστηριότητας, και να εκτιμούν αν η πραγματοποίησή του είναι σύμφωνη

με τις διατάξεις της οικείας νομοθεσίας και τις συνταγματικές επιταγές, και αν το προσδοκώμενο όφελος τελεί σε σχέση αναλογίας με την τυχόν επαπειλούμενη βλάβη του φυσικού περιβάλλοντος, ιδίως δε, οι συνέπειές τους σε σχέση με την αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης. Μάλιστα οι όροι διεξαγωγής της διαδικασίας συμμετοχής του κοινού στην περιβαλλοντική αδειοδότηση έχει κριθεί ότι πρέπει να διασφαλίζουν την ουσιαστική τήρηση των δικαιωμάτων του ενδιαφερόμενου κοινού, χωρίς, ωστόσο, η αξιολόγηση των πληροφοριών που παρέχονται και των απόψεων που διατυπώνονται να οδηγεί στην τροποποίηση του σχεδίου (ΣτΕ Ολομ. 1761/2019, ΣτΕ Ολομ. 175/2021, ΣτΕ 929/2021 σε ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ).

Σε κάθε περίπτωση, εξετάζεται αν τυχόν προκαλούμενες βλάβες για το περιβάλλον είναι μη επανορθώσιμες ή προφανώς δυσανάλογες με το προσδοκώμενο όφελος και έχουν τέτοια έκταση και συνέπειες, ώστε να αντιστρατεύονται την αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης. Στην κατεύθυνση αυτή, η εξέταση εναλλακτικών λύσεων κρίνεται επιβεβλημένη σε περίπτωση κατά την οποία πρόκειται περί επεμβάσεως σε προστατευόμενη περιοχή (ΣτΕ 3170/2012) ή έχουν προταθεί εναλλακτικές λύσεις από ενδιαφερόμενους φορείς κατά τη διαδικασία δημοσιοποίησης της Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (βλ. ΣτΕ 2830-2831/2018 «(...) στη μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων πρέπει να εξετάζονται οι βιώσιμες εναλλακτικές λύσεις, ιδίως ως προς τη θέση, το μέγεθος ή και την τεχνολογία, συμπεριλαμβανομένης της μηδενικής λύσης, που εξετάστηκαν από τον φορέα του έργου ή της δραστηριότητας και να παρουσιάζονται οι κύριοι λόγοι της επιλογής της προτεινόμενης λύσης σχετικά με τις επιπτώσεις στο περιβάλλον (...) η εξέταση εναλλακτικών λύσεων αποτελεί ουσιώδες και αναγκαίο στοιχείο της μελέτης (πρβλ. ΣτΕ 3170/2012 7μ.) (...). Στην περίπτωση, όμως, όπου, με τα δεδομένα της συγκεκριμένης περίπτωσης, η διερεύνηση και παράθεση εναλλακτικών λύσεων στη μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων είναι αλυσιτελής, διότι δεν καταλείπεται ευχέρεια επιλογής της θέσης ή άλλων στοιχείων εκτέλεσης του έργου, η μη εξέταση ή πολλώ μάλλον, η συνοπτική εξέταση τέτοιων λύσεων δεν συνεπάγεται ακυρότητα της έγκρισης περιβαλλοντικών όρων (...)» (βλ. και ΣτΕ 3710/2021, ΣτΕ 1360/2018 7μ., 2627/2016 7μ., βλ., επίσης, ΣτΕ Ολομ. 707/2020 «(...) ο καθορισμός εγκατάστασης κοινωφελών δραστηριοτήτων (...) δεν αποτελεί τροποποίηση του πολεοδομικού σχεδιασμού που κατ' εξαίρεση επιτρέπεται να εισάγεται κατά τρόπο αποσπασματικό και περιστασιακό, αλλά ένταξη και υλοποίηση του υφιστάμενου πολεοδομικού σχεδιασμού της περιοχής, που αναθέτει στη διοίκηση την εξατομικευ-

μένη επιλογή τόσο του συγκεκριμένου κοινοχρήστου χώρου όσο και της ειδικής λειτουργίας που θα εγκατασταθεί σε αυτόν, εφόσον δε δεν επιχειρείται τροποποίηση του πολεοδομικού σχεδιασμού, δεν απαιτείται η έκδοση Προεδρικού Διατάγματος»). Σε κάθε περίπτωση, πάντως, σχετικά με το ζήτημα των χωροθετήσεων των προτεινόμενων σταθμών εντός των ορίων των μητροπολιτικών Δήμων, οι προτεινόμενες χωροθετήσεις σταθμών φόρτισης ηλεκτρικών οχημάτων (Σ.Φ.Η.Ο.) πρέπει να εντάσσονται στο Ρυθμιστικό Σχέδιο των μητροπολιτικών πόλεων που αφορούν (πρβλ. ΣτΕ 227/2020 σε ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ).

5. Επί των άρθρων 27 και 28

Η παρ. 1 του άρθρου 27 προβλέπει τη δημιουργία διαδικτυακού τόπου κλιματικού διαλόγου «για τη διαβούλευση επί των βασικών αποτελεσμάτων της πρότασης του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, προς την Κυβερνητική Επιτροπή για την Κλιματική Ουδετερότητα για τους τομεακούς προϋπολογισμούς άνθρακα του άρθρου 7, της αξιολόγησης του άρθρου 8 και της ετήσιας έκθεσης προόδου του άρθρου 28». Τα σχόλια και οι παρατηρήσεις θα ενσωματώνονται σε έκθεση διαβούλευσης, συντασσόμενη από τον ΟΦΥΠΕΚΑ, η οποία θα «συνυποβάλλεται από τον Υπουργό Περιβάλλοντος και Ενέργειας στην Κυβερνητική Επιτροπή για την Κλιματική Ουδετερότητα».

Παρατηρείται, καταρχάς, ότι πρέπει να τεθεί αριθμηση, με αραβικό αριθμό, στην πρώτη παράγραφο του άρθρου 27.

Περαιτέρω, στο άρθρο 7 παρ. 2 ορίζεται ότι η «Διεύθυνση Κλιματικής Αλλαγής και Ποιότητας της Ατμόσφαιρας του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας συντάσσει (...) τους τομεακούς προϋπολογισμούς άνθρακα και τους διαβιβάζει: α) Στον Οργανισμό Φυσικού Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής (ΟΦΥΠΕΚΑ) του άρθρου 27 του ν. 4685/2020 (Α΄ 92), για τη διεξαγωγή δημόσιας διαβούλευσης (...) και β) στην Επιστημονική Επιτροπή για την Κλιματική Αλλαγή του άρθρου 30 για γνωμοδότηση εντός τριάντα (30) ημερών. Οι τομεακοί προϋπολογισμοί, μετά την επεξεργασία των σχολίων της διαβούλευσης και τη γνωμοδότηση της Επιστημονικής Επιτροπής για την Κλιματική Αλλαγή, υποβάλλονται από τον Υπουργό Περιβάλλοντος και Ενέργειας προς έγκριση στην Κυβερνητική Επιτροπή για την Κλιματική Ουδετερότητα. Η εισήγηση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας συνοδεύεται από την έκθεση διαβούλευσης και τη γνωμοδότηση της Επιστημονικής Επιτροπής για την Κλιματική Αλλαγή».

Κατά το άρθρο 8 παρ. 1, ο «Υπουργός Περιβάλλοντος και Ενέργειας (...)

κάθε πέντε (5) τουλάχιστον έτη, αξιολογεί την πορεία προς την κλιματική ουδετερότητα και προτείνει σχετικά μέτρα, την αναθεώρηση των ενδιάμεσων κλιματικών στόχων της παρ. 2 του άρθρου 1 ή τη θέσπιση νέων ενδιάμεσων στόχων, προς την Κυβερνητική Επιτροπή για την Κλιματική Ουδετερότητα».

Επίσης, κατά το άρθρο 28 παρ. 1, η Διεύθυνση Κλιματικής Αλλαγής και Ποιότητας της Ατμόσφαιρας του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας «καταρτίζει ετήσια έκθεση προόδου σε θέματα μετριασμού και προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή». «Η ετήσια έκθεση προόδου της παρ. 1, μαζί με την αντίστοιχη έκθεση διαβούλευσης της παρ. 1 του άρθρου 27, υποβάλλονται από τη Διεύθυνση Κλιματικής Αλλαγής και Ποιότητας της Ατμόσφαιρας του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας στην Κυβερνητική Επιτροπή για την Κλιματική Ουδετερότητα» (παρ. 2 του άρθρου 28).

Υπό το φως των ανωτέρω, για λόγους σαφήνειας, σκόπιμη θα ήταν, στο τελευταίο εδάφιο της παρ. 1 του άρθρου 27, πληρέστερη διατύπωση της φράσης «[η έκθεση διαβούλευσης] συνυποβάλλεται από τον Υπουργό Περιβάλλοντος και Ενέργειας στην Κυβερνητική Επιτροπή για την Κλιματική Ουδετερότητα», με την αναφορά των άλλων εγγράφων μετά των οποίων υποβάλλεται η έκθεση διαβούλευσης (ήτοι, την πρόταση για τους τομεακούς προϋπολογισμούς άνθρακα του άρθρου 7, την αξιολόγηση του άρθρου 8 και την ετήσια έκθεση προόδου του άρθρου 28 του νομοσχεδίου).

Ομοίως, δοθέντος ότι όλα τα ανωτέρω έγγραφα υποβάλλονται από τον Υπουργό Περιβάλλοντος και Ενέργειας προς την Κυβερνητική Επιτροπή για την Κλιματική Ουδετερότητα (άρθρο 27 παρ. 1), σκόπιμη θα ήταν διευκρίνιση επί της διατύπωσης της παρ. 2 του άρθρου 28 ως προς την ετήσια έκθεση προόδου.

6. Επί των άρθρων 29 και 30

Διά του άρθρου 29 παρ. 1 συνιστάται στο Υπουργείο Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας «Εθνικό Συμβούλιο για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή (ΕΣΠ), και, διά του άρθρου 30 παρ. 1, συνιστάται στο Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας «Επιστημονική Επιτροπή Κλιματικής Αλλαγής (ΕΕΚΑ) (...)».

Από νομοτεχνικής απόψεως, στις παρ. 1 των άρθρων 29 και 30 προτιμότερο είναι η χρήση του τύπου «συνιστάται», αντί του τύπου «συστήνεται».

Περαιτέρω, στο στοιχ. ε) της παρ. 2 του άρθρου 30 αναφέρεται ως αρμο-

διότητα της ΕΕΚΑ, ο συντονισμός «ετήσιας διαβούλευσης με φορείς, εκπροσώπους των παραγωγικών φορέων και της κοινωνίας των πολιτών γύρω από ζητήματα κλιματικής πολιτικής και [της ενσωμάτωσης] των αποτελεσμάτων της στην ετήσια έκθεση προόδου, πριν από την κατάθεσή της στην Κυβερνητική Επιτροπή για την Κλιματική Ουδετερότητα». Δοθέντος ότι, κατά το άρθρο 27 παρ. 1, ο ΟΦΥΠΕΚΑ δημιουργεί το φόρουμ κλιματικού διαλόγου και συντάσσει έκθεση διαβούλευσης, θα ήταν, ενδεχομένως, χρήσιμο να αναφερθεί ο τρόπος συνεργασίας μεταξύ ΕΕΚΑ και ΟΦΥΠΕΚΑ.

Εν συνεχεία, στο στοιχ. στ) της παρ. 2 του άρθρου 30 αναφέρεται ως αρμοδιότητα της ΕΕΚΑ, η «υποβολή στην Κυβερνητική Επιτροπή για την Κλιματική Ουδετερότητα της ετήσιας έκθεσης προόδου για θέματα κλιματικής αλλαγής, [της πορείας] εκτέλεσης των τομεακών προϋπολογισμών άνθρακα, καθώς και προτάσεων για ανάγκη πιθανής αναπροσαρμογής της κλιματικής πολιτικής». Για λόγους σαφήνειας και ομοιομορφίας προς τις λοιπές διατάξεις του νομοσχεδίου, θα ήταν ενδεδειγμένο να διευκρινισθεί αν πρόκειται περί της ετήσιας έκθεσης προόδου του άρθρου 28, όπως και η αρμοδιότητα υποβολής της (πρβλ. και άρθρα 27 παρ. 1 και 28 παρ. 2 του νομοσχεδίου, όπως ανωτέρω).

Επίσης, στο στοιχ. ζ) της παρ. 2 του άρθρου 30 αναφέρεται η αρμοδιότητα της ΕΕΚΑ να εισηγείται ανά πενταετία επί των πενταετών προϋπολογισμών άνθρακα. Εφόσον πρόκειται περί της γνωμοδότησεως της ΕΕΚΑ, η οποία αναφέρεται στο άρθρο 7 παρ. 2, θα μπορούσε, για λόγους σαφήνειας και ομοιομορφίας, να αναφέρεται, και εν προκειμένω, η αρμοδιότητα της ΕΕΚΑ ως γνωμοδότηση του άρθρου 7 παρ. 2.

Εξ άλλου, δοθέντος ότι η γνωμοδότηση του άρθρου 7 παρ. 2 δεν περιλαμβάνει ρητά την ανάγκη επικαιροποίησης του μακροπρόθεσμου και των ενδιάμεσων κλιματικών στόχων, και της δράσης και των μεθόδων επίτευξής τους, σε συμφωνία με τη σχετική εθνική και ενωσιακή νομοθεσία, και διεθνείς συμφωνίες, θα ήταν χρήσιμο να γίνεται, εν προκειμένω, αναφορά στο άρθρο 7 παρ. 2, εφόσον αυτό είναι εφαρμοστέο, ή να καθίσταται σαφές ότι τα σχετικά ζητήματα συνιστούν αντικείμενο ιδιαίτερης εισήγησης.

24

7. Επί του άρθρου 34 παρ. 2

Σκόπιμη, εν προκειμένω, είναι η αντικατάσταση του όρου «δύναται» από τον όρο «δύνανται».

Αθήνα, 24 Μαΐου 2022

Οι Εισηγητές
Αλεξάνδρα Καρέτσου
Επιστημονική Συνεργάτις
Δημήτριος Βασιλείου
Γεωργία Μακροπούλου
Ειδικοί Επιστημονικοί Συνεργάτες

Ο Προϊστάμενος του Α΄ Τμήματος
Νομοτεχνικής Επεξεργασίας
Ξενοφών Παπαρρηγόπουλος
Αναπληρωτής Καθηγητής
του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

Ο Προϊστάμενος της Β΄ Διεύθυνσης
Επιστημονικών Μελετών
Αστέρης Πλιάκος
Καθηγητής του Οικονομικού
Πανεπιστημίου Αθηνών

Ο Πρόεδρος του Επιστημονικού Συμβουλίου
Κώστας Μαυριάς
Ομότιμος Καθηγητής της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών